

Kairo.

Iz putničkog pisma **R. Obadja de Bertinoro** iz 1489. godine*).

Objavljeno Seniorom Sachsom u «Jahrbuch für die Geschichte der Juden und des Judentums». III. sveska, Leipzig 1863.

Sada stanuju u Kairu nekih sedamstotina jevrejskih porodica, pedeset su Samarićani ili Kutej, stopedeset su Kareji, a ostali su Rabaniti. Samarićani imaju samo pet knjiga Mojsijevih, nemaju naše kvadratno pisme, nego neko drugo, o kom još Majmonides izveštava, da je hebrejsko, kojim su se Jevreji služili, pre no što su se doselili u Asiriju, kao što se pominje u Talmudu Sanhedrinu 22a. Ali je njihov izgovor kao i naš. U Tori pišu posvud, umesto imena Božjeg, Ašima. Jevreji ih mrze, jer na brdu Garisimu prinose žrtve i kađenja. Na našoj lađi bilo ih je mnogo, koji su hodočastvovali na brdo Garisim, da tamo zakolju žrtvu Pashe, jer je tamo njihovo svetište. Sabat svetkuju od petka u podne do subote u podne. Ima ih još nekoliko samo, jer kako se čuje, na čitavom svetu ima ih sada samo još petstotina porodica.

Kareji, kao što znate, ne veruju rečima naših mudraca, ali tačno znaju 24 knjige Biblije i utvrđuju mesece po javljanju mesečevu, otuda dolazi, da Kareji u Kairu novu godinu i dan izmirenja drže u drugi dan, nego oni u Jerusalemu, govoreći da to nije nepravda. Oni svake godine šalju u Jerusalem, da se obaveste o sazrevanju pšenice, pa po odgovoru odlučuju, hoće li se jedan mesec uvrstiti ili ne. Ako se n. pr. desi, da Kareji u Kairu proglase godinu prestupnom, a oni u Carigradu ne, onda oni kažu, da to nije nepravda, jer svaki može činiti ono, što mu izgleda tačnim. Oni poste 7. i 9. Aba. Praznik Šabuot, kao što je poznato, uvek im pada u nedelju. Lulab sa pripadajućim vrstama bilja vešaju u sredini sinagoge, svako gleda prazničnu kitu i to im je dovoljno. Na Sabat ne pale svetlost u svojim stanovima, a vatre nema ni danju ni noću u njihovim domovima. Kao i mi, i oni imaju pet pravila za klanje i ako nisu napisana u Tori, te tako im važi i zabrana, da se kolje okrnutim nožem. Oni se uzdržavaju i od vina, koje su Nejevreji zgotovili, u većoj meri, nego Jevreji. Sem Italije tako je u svim zemljama, koje sam proputovao.

*) R. Obadja iz Bertinora bio je rabin u Jerusalemu, kamo je došao 1488. Čuven je postao naročito zbog svog jasnog komentara uz svih šest redova Mišne.

Kareji paze na sve zakone o čistoti i nečistoti. Kad neko umre, svi stanovnici napuste kuću i najme siromašne Rabanite, da ovi spremne i sahrane mrtvacu, dočim oni ni na koji način ne dolaze s njime u dodir. Naprotiv oni, koji su postali nečisti, ne uzimaju kupatilo gnjuranjem nego se zadovoljavaju prostim umivanjem. Ja sam video nekoliko dela karejskih pisaca, kao objašnjenja Jefeta, koje pominje r. Abraham Ibn Esra, i objašnjenja r. Aharona Karejca. Svaki dan se javljaju nova objašnjenja Tore, i oni kažu, kad jedan od njihovih mudraca sazna, da novo prosto objašnjenje više odgovara smislu reči od objašnjenja predašnjih učitelja, onda on menja i predašnje odredbe zakona, a to niti je zapostavljanje starih, niti nepravda mladih.

Oni imaju jednu sinagogu u Kairu. Većina njihovih molitava sastoji se iz Psalmova i stihova Pisma, od skora i ponedeonikom i četvrtkom čitaju iz Tore, što ranije nikad nije bilo. Oni imaju Kohanim i Leviim, a pričaju o nekom bogatom i uvaženom čoveku u Kairu, nazvanom Zedaka, da nesumnjivo vodi poreklo od pokojnog cara Davida, hteli su mi pokazati svedocima svake generacije overovljen rodoslov, ali ga ja nisam video, jer nije bilo vremena.

Samarićani su najbogatiji od svih Jevreja u Kairu, oni obavljaju poslove velikih kneževa, oni su im upravnici i blagajnici. Jedan među njima ima 200 000 zlatnih forinata. Kareji su bogatiji od Rabanita, među kojima ima takođe bogatih ljudi; ali je običaj Jevreja u muhamedanskim zemljama, da se prave siromašnima i da kao siromasi i bednici u pognutom držanju izlaze pred Muhamedovce. Kareji nisu dobročinci i ne vrše među sobom obaveze ljubavi prema bližnjem, mešaju se sa Rabanitima i pokušavaju, da ih privuku k sebi. U Kairu ima sada nekih pedeset porodica Marana iz Španije, koji su se ponovo vratili jevrejskoj veri; većinom su siromašni, jer su svoje domove i bogatstvo naglo ostavili. Dok su njihovi očevi i dedovi ispovedali Hrišćanstvo, oni su došli, da se sklonu pod okrilje našeg Boga.

Među Jevrejima u Kairu ima menjača novca i trgovaca, jer je zemlja velika, pa se dobitak može postići svagda u velikoj meri. Među svim zemljama ni jedna nije ravna Egiptu, što se tiče trgovine i prilike za sticanje bogastva. Mnogi stranci od svih naroda i jezika bave se u Kairu, danju i noću vrši se promet, jer u svim ulicama i slobodnim trgovima gore noću buktinje, a ljudi spavaju noću na zemlji ispred dućana. Tamo nalazi Jevrejin svekolike životne namirnice radi kupovanja: jela od mesa, sir, ribe, varivo i sve, što mu treba, jer je jevrejska ulica puna svih vrsta jela, koja se priređuju za prodaju, kao i u Palermu, ali tamo ne u istoj meri kao ovde. Jevreji ovde kuhaju samo za sopstvenu potrebu kod kuće, pošto su i ljudi i žene zauzeti poslom, a što im treba, to kupe na tržištu. I drvo je vrlo skupo u Kairu; jedan veliki svežanj drva, ali ni iz daleka ravan teretu za dve mazge, staje neke dve trećine dukata pa i više. Meso i

voće je vrlo skupo, ali je meso vrlo dobro, naročito debeli rep jaganjaca. Kareji to ne jedu, jer ga ubrajaju među Torom zabranjenje masne delove. Sem rečnih riba, crna luka, prasa, bundeva, krastavaca i povrća ništa jeftino nisam video u Kairu. U rodnim godinama hleb je jeftin, a mese ga u obliku vrlo tankih pogača.

Jevrejski knez sa rezidencijom u Kairu vlada nad svim Jevrejima, koji žive pod vladavinom kralja od Egipta. On ima od kralja punomoć, da svakog Jevrejina u svim okolnim općinama uhapsi i kazni, ako je njegovim zapovestima neposlušan; on postavlja sudije u svim općinama. Sadanji knež živeo je mnogo godina u Jerusalemu, pa je pobjegao otuda ispred starešina, potvorača i potkazivača. On se zove r. Natan Hakohen, poreklom je iz Berberije, mudar je, učen i pobožan star čovek. Kad sam ja došao u Kairo, on mi je ukazao mnogo počasti, voleo me je kao otac i nagovarao me je, da napustim svoj plan odlaska u Jerusalem zbog tamošnjih potkazivača i opadača. I zaista su se tada svi rabini i naučnici tamo sklanjali ispred teškog uznemiravanja od strane starešina, te su se skoro tristo-tine glava jevrejskih porodica malo po malo iselili iz grada zbog teške poreze i drugih dažbina, kojima su ih gradske starešine opteretile. Ostao je samo prost narod i jedva da je bilo nekoga, koji je imao ugled. Vlast ovih zlih starešina sve je više uzimala maha, tako da su sve sveske zakona prodali Nejevrejima, da ih kao trgovinski objekat izvezu u udaljene zemlje. Sefer-ogrtiče, zavese pred svetim kivotom, srebrne narove, srebre ukras Sefer-Tore, rečju sve su uzeli i prodali zajedno sa starim spisima iz učiona, koje su bile posvećene izučavanju Tore. Nebrojani su bili spisi, koje su Nemci, koji su tamo došli, zaveštali radi izučavanja Tore: Talmudi, halahiske knjiga, sve su to prodale starešine, tako da nije preostao ni ogrtač Tore, ni zavesa, ni srebrn ukras, niti išta od onog, što je svetinji bilo posvećeno.

Kako mi knez reče, on nije mogao stati na put nedelima starešina, jer se bojao, da će čitavo Jevrejstvo oklevetati kralju, a ovaj je bio vrlo lakom i nezajarljiv. Oni dani behu vreme velike pometnje u čitavom Egiptu, i kralj je imao samo tu želju, da nagomila novac kao pesak, pa da ga podeli među svoje pristalice i vojnike, koje je izaslao u rat protiv turskog cara u Zobu zemlje Efratove. Na Jevreje u Egiptu, na Samarićane kao i Kareje i Rabanite, udario je težak porez od 75.000 zlatnih forinata; isto je tako oporezao i Hrišćane i Muhamedance. Nebrojene su bile svote, koje je on u čitavom svom carstvu ubrao, te su Purim-dani ove godine bili za Jevreje dani žalosti, posta i plača. Ali ja sam ostao hrabar i moje se srce čvrsto uzdalo u Boga.

